

ЕКОНОМІКА ПРИРОДОКОРИСТУВАННЯ ТА ОХОРОНИ НАВКОЛИШНЬОГО СЕРЕДОВИЩА

УДК 338.45:332.14
JEL Classification: Q20; Q30

ІНСТИТУЦІОНАЛІЗАЦІЯ ЕКОНОМІЧНОГО МЕХАНІЗМУ РЕСУРСОЗБЕРЕЖЕННЯ ТА ЕНЕРГОЕФЕКТИВНОГО ПРИРОДОКОРИСТУВАННЯ НА РІВНІ ОТГ

©2021 **ГОЛЯН В. А., МЕДИНСЬКА Н. В.**

УДК 338.45:332.14
JEL Classification: Q20; Q30

Голян В. А., Мединська Н. В.

Інституціоналізація економічного механізму ресурсозбереження та енергоефективного природокористування на рівні ОТГ

Доведено, що децентралізація влади та реформа місцевого самоврядування зумовили необхідність перегляду пріоритетів раціонального природокористування, зокрема, процесів ресурсозбереження та енергоефективності на рівні об'єднаних територіальних громад (ОТГ), що вимагає трансформації існуючої системи регуляторного впливу на господарське освоєння природно-ресурсного потенціалу й охорону довкілля. Обґрунтовано, що в умовах імплементації нових енергетичних індикаторів актуалізуються проблеми збільшення обсягів виробництва енергії з відновних джерел, зокрема, твердого та газоподібного палива на основі утилізації відходів. Доведено, що результативна реалізація проєктів утилізації відходів є можливою за умови інституціоналізації економічного механізму ресурсозбереження та енергоефективного природокористування на рівні ОТГ, який забезпечить бюджетні, фіскальні та кредитні передумови для нарощення обсягів фінансового забезпечення розбудови сучасної індустрії поводження з відходами. Дослідження показали, що у 2007–2021 роках у динаміці реальної величини видатків місцевих бюджетів на утилізацію відходів спостерігається низхідна тенденція, що зумовлено відсутністю в органі місцевого самоврядування зацікавленості у фінансуванні проєктів ресурсозбереження та енергоефективності. Встановлено, що досягнення позитивних результатів у фінансуванні утилізації відходів знаходиться у прямій залежності від концентрації частини рентної плати за спеціальне використання природних ресурсів та екологічного податку у спеціальних фондах місцевих бюджетів. Обґрунтовано, що саме цільова спрямованість акумульованих у бюджетах місцевого самоврядування природно-ресурсних та екологічних платежів дасть змогу забезпечити нарощення обсягів фінансування утилізації відходів, що сприятиме підвищенню використання матеріально-речової субстанції побутового сміття та відходів сільськогосподарського та лісогосподарського виробництва для виготовлення твердого і виробництва газоподібного палива. Доведено, що держава має закладати стимули для органів місцевого самоврядування щодо активізації ресурсозбереження та енергоефективності на основі утилізації відходів через співучасть у фінансуванні та у непрямому стимулюванні такого роду проєктів.

Ключові слова: економічний механізм, ресурсозбереження, енергоефективність, відходи, утилізація, місцеві бюджети.

DOI: <https://doi.org/10.32983/2222-0712-2021-4-211-216>

Рис.: 1. **Бібл.:** 8.

Голян Василь Анатолійович – доктор економічних наук, професор, директор Громадської організації «Європейський аналітичний центр» (вул. Ковельська, 1, Луцьк, 43000, Україна)

E-mail: golian_v@ukr.net

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-2502-4573>

Scopus Author ID: 57195963280

Мединська Наталія Василівна – кандидат економічних наук, доцент, виконуючий обов'язки завідувача кафедри земельного кадастру, Національний університет біоресурсів і природокористування України (вул. Героїв Оборони, 15, Київ, 03041, Україна)

E-mail: natazv@ukr.net

ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-2573-0205>

UDC 338.45:332.14
JEL Classification: Q20; Q30

Holian V. A., Medynska N. V. Institutionalization of the Economic Mechanism of Resource Conservation and Energy Efficient Environmental Management at the Level of Amalgamated Territorial Communities

The authors prove that decentralization of power and local governance reform have necessitated the reconsideration of the priorities in the rational environmental management, including resource conservation and energy efficiency at the level of amalgamated territorial communities (ATCs). Thus, it becomes necessary to transform the existing control system over the economic development of natural resource potential and environmental protection. It is substantiated that in the situation when new energy indicators are being implemented, numerous problems become mainstream, e.g. increase in the energy production output from renewable sources, e.g. solid and gaseous fuel on the basis of waste disposal. It is proved that the effective implementation of waste disposal projects is possible provided that the economic mechanism of resource conservation and energy efficiency is institutionalized at the level of ATC, which will provide budgetary, fiscal and credit prerequisites to increase financial support for modern waste management industry. The research carries out shows that in 2007–2021, the dynamics

of the real volume of local budget expenditures on waste disposal has been declining, due to the lack of interest among local authorities in financing resource conservation and energy efficiency projects. It is established that the achievement of positive results in the financing of waste disposal directly depends on pooling part of the rent for the special use of natural resources and environmental tax in special funds within local budgets. It is substantiated that targeting natural resources and environmental payments accumulated in local government budgets will increase funding for waste disposal, thus increasing the use of the material substance of household waste and waste from agricultural and forestry production to produce solid and gaseous fuel. It is proved that the state should provide incentives for local governments to enhance resource conservation and energy efficiency based on waste disposal due to participation in financing and indirect promotion of such projects.

Keywords: economic mechanism, resource conservation, energy efficiency, waste, disposal, local budgets.

Fig.: 1. **Bibl.:** 8.

Holian Vasyi A. – Doctor of Sciences (Economics), Professor, Director of the Public Organization «European Analytical Centre» (1 Kovelska Str., Lutsk, 43000, Ukraine)

E-mail: golian_v@ukr.net

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-2502-4573>

Scopus Author ID: 57195963280

Medynska Nataliia V. – Candidate of Sciences (Economics), Associate Professor, Acting Head of the Department of Land Cadastre, National University of Life and Environmental Sciences of Ukraine (15 Heroiv Oborony Str., Kyiv, 03041, Ukraine)

E-mail: natazv@ukr.net

ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-2573-0205>

Вступ. Децентралізація влади та реформа місцевого самоврядування, які здійснюються в Україні в останні роки, підвищують роль об'єднаних територіальних громад (ОТГ) в соціально-економічному розвитку країни. Органи місцевого самоврядування як виразники потреб жителів ОТГ, окрім додаткових фінансових ресурсів, які спрямовуються у місцеві бюджети у зв'язку з фіскально-бюджетною децентралізацією, отримують додаткові зобов'язання в частині утримання та фінансування об'єктів соціальної та комунальної інфраструктури, а також щодо участі в соціально-економічних і природоохоронних процесах відповідних територій. Особливо ускладненими є процеси децентралізації в системі управління використанням природних ресурсів та охороною навколишнього природного середовища через те, що тривалий період екологічні та природно-ресурсні проблеми розглядалися як другорядні, а також у зв'язку з відсутністю надійних джерел фінансового забезпечення процесів природоохоронної та природо-експлуатаційної діяльності.

Більше того, органи місцевої влади зіткнулися з багаторічними проблемами, пов'язаними з нерозвиненістю сучасної індустрії поводження з відходами, що закладає додаткові ризики стосовно здатності органів місцевого самоврядування та сформованих ними виконкомів упереджувати прояви неорганізованого складування побутового сміття та екологічно небезпечних побутових відходів. Передовий європейський досвід доводить, що побутові відходи в межах територіальних громад можуть виступати ефективним джерелом отримання біологічного газу як дешевшого за традиційні вуглеводні джерела енергетичного забезпечення потреб суб'єктів господарювання та домогосподарств. Водночас активізація процесів ресурсозбереження в системі комунального природокористування потребує розроблення конкретних економічних механізмів з відповідним набором методів бюджетного та кредитного забезпечення.

Крім того, отримавши у власність додатковий територіальний ресурс у вигляді земель сільськогосподарського

призначення державної власності поза межами населених пунктів, ОТГ мають сформувати нову модель природокористування, щоб максимально ефективно використати комунальні природно-ресурсні активи як в частині активізації підприємницької діяльності і створення додаткових робочих місць, так і в частині наповнення місцевих бюджетів. З огляду на це інституціоналізація економічного механізму ресурсозбереження та енергоефективного природокористування на рівні ОТГ виступає важливою складовою теорії та практики економічного регулювання процесів використання природних ресурсів та охорони довкілля в умовах поглиблення децентралізаційних процесів.

Метою статті виступає розроблення теоретичного підґрунтя та конкретних практичних рекомендацій щодо інституціоналізації сучасного набору форм, методів та інструментів економічного механізму ресурсозбереження та енергоефективного природокористування на місцевому рівні з врахуванням комплексу політико-правових, соціально-економічних та екологічних проблем територіального розвитку.

Значний теоретичний інтерес проблема формування економічного механізму ресурсозбереження та забезпечення енергоефективного природокористування отримала ще на початку запровадження ринкових відносин в національну економіку [5]. У період закріплення основних тенденцій економічного зростання на початку 2000-х років та приєднання України до міжнародних природоохоронних конвенцій дослідження вітчизняних вчених у частині формування економічного механізму природокористування зосередилися на обґрунтуванні необхідності диверсифікації методів та інструментів регуляторного впливу держави на природокористувачів [1; 7].

Поглиблення процесів фіскально-бюджетної децентралізації влади та реформи місцевого самоврядування актуалізували дослідження, які присвячені інституціоналізації економічного механізму природокористування на місцевому рівні [2], зокрема щодо стимулювання процесів ресурсозбереження та енергоефективності на основі реалі-

зації муніципальних проектів використання наявної біомаси [6], в тому числі матеріально-речової субстанції промислових та побутових відходів [8]. Водночас напрацювання вітчизняних учених стосуються сутнісних характеристик інституціоналізації економічного механізму природокористування на місцевому рівні, але не достатньо конкретизованими є підходи щодо підвищення результативності використання органами місцевого самоврядування методів та інструментів фінансового забезпечення реалізації проектів ресурсозбереження та енергоефективності, зокрема через підвищення ефективності утилізації відходів.

Починаючи з 90-х років минулого століття та початку 2000-х років і донині економічний механізм природокористування піддавався численним трансформаційним змінам, зумовлених поглибленням ринкових відносин як у національній економіці в цілому, так і у сфері природокористування зокрема. Значний детермінуючий вплив на його формування також справили новації в системі бюджетно-податкового регулювання економічних відносин, зокрема в частині зміни співвідношень екологічних та природно-ресурсних платежів між державним і місцевими бюджетами, а також щодо їх концентрації у спеціальних фондах відповідних бюджетів.

Тому в цілому вітчизняний економічний механізм природокористування, незважаючи на збереження окремих рудиментів командно-адміністративної системи, продовжує наближатися до ринкових аналогів, які функціонують у високорозвинених країнах і країнах постсоціалістичного табору. Однак імпорт перевірених світовою практикою інструментів і методів регулювання господарського освоєння природно-ресурсного потенціалу наштовхується на невідповідність інституціонального підґрунтя (відсутність необхідного набору формальних і неформальних інститутів), що призводить до посилення інституціональних розривів між інтересами держави як виразника потреб власника природних ресурсів (українського народу) та інтересами корпоративного сектора, який охоплює найбільших природокористувачів [3, с. 148]. Окрім того, в останні роки, коли активізувалися процеси передачі елементів природного багатства у володіння, користування та розпорядження ОТГ і на перший план вийшло завдання формування ефективно функціонуючого комунального сектора у сфері природокористування, важливого значення набуло розроблення економічного механізму використання природних ресурсів та охорони довкілля саме на місцевому рівні виходячи з наслідків бюджетно-фіскальної децентралізації та інституціональних трансформацій в системі земельних відносин.

Тобто в спектр політики органів місцевого самоврядування на рівні територіальної громади базового рівня мають бути умонтовані методи й інструменти економічного механізму природокористування виходячи з делегованих на місцевий рівень повноважень, які стосуються управління природними ресурсами та природокористуванням, а також адміністрування рентної плати за спеціальне використання природних ресурсів, екологічного податку за викиди, скиди та розміщення відходів, а також штрафів за нанесення шкоди навколишньому природному середовищу.

Водночас диверсифікація методів та інструментів економічного механізму природокористування на місцевому рівні має відштовхуватися від екологічної обстановки на території ОТГ, пріоритетів здійснення природоохоронної діяльності та господарського освоєння природно-ресурсного потенціалу. Необхідно також враховувати той факт, що посилення еколого-деструктивних процесів у системі суспільного відтворення певною мірою зумовлено саме недосконалістю існуючого економічного механізму природокористування. Цей механізм оперує надто уніфікованим набором інструментів впливу на процеси використання природних ресурсів та охорону навколишнього природного середовища, щоб закласти всі необхідні стимули для упередження проявів виснажливого та марнотратного природокористування [4, с. 167]. Найбільшою мірою еколого-деструктивні процеси можуть бути ідентифіковані саме на рівні ОТГ, що виступить базовим детермінантом формування набору методів та інструментів впливу на природокористувачів, які охоплюватиме трансформований економічний механізм природокористування на місцевому рівні.

Як правило, ідентифікація еколого-деструктивних процесів має відбуватися на основі виявлення джерел викидів, скидів і розміщення відходів, що дасть можливість диференціювати методи й інструменти регуляторного впливу. Зокрема, в частині ресурсозбереження мають застосовуватися інструменти, які стимулюватимуть природокористувачів забезпечувати перманентну економію природної сировини, максимальною мірою залучати матеріально-речову субстанцію природного ресурсу у відтворювальний процес.

З метою активізації процесів енергоефективного природокористування в межах ОТГ необхідно є інституціоналізація виплат за рахунок коштів місцевих бюджетів природокористувачам, які забезпечують максимальний рівень утилізації відходів з метою виробництва твердого та газоподібного палива, що значною мірою вирішує проблему забезпечення енергетичних потреб об'єктів комунальної та місцевої соціальної інфраструктури, а також домогосподарств.

У період 2007–2021 років у динаміці номінальної величини видатків місцевих бюджетів на утилізацію відходів спостерігається «синусоїдна» тенденція, тобто чергується з року в рік збільшення та зменшення обсягів інвестування. Зокрема, у 2007 році місцева влада профінансувала проекти утилізації відходів на суму 50,5 млн грн, у 2013 році – 111,8 млн грн, у 2016 році – 136,8 млн грн, у 2019 році – 117 млн грн, у 2020 році – 79,9 млн грн (рис. 1). Зростання сум фінансування процесів утилізації відходів напряму залежить від реалізації конкретних проектів. На фоні відносно невисокої величини видатків на утилізацію відходів реалізація одного-двох проектів у цьому напрямі поводження з відходами визначає динаміку фінансування у загальнонаціональному масштабі.

Водночас у динаміці видатків місцевих бюджетів на утилізацію відходів у порівнянних цінах на початок 2007 року в цілому спостерігається низхідний тренд. Сума видатків місцевих бюджетів на утилізацію відходів в порівнянних цінах на початок 2007 року розраховувалася

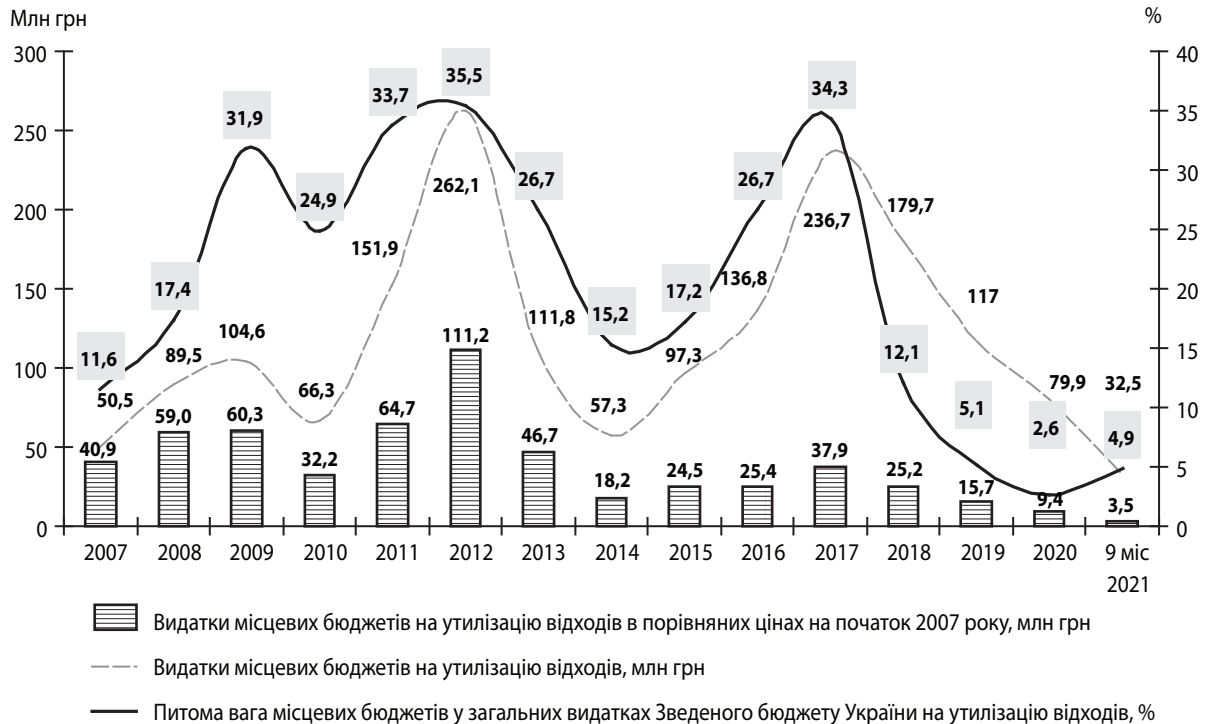

Рис. 1. Динаміка витратків місцевих бюджетів на утилізацію відходів у 2007–2021 рр.

Джерело: розраховано за даними Державної казначейської служби України та Держстату України

шляхом ділення номінальної величини такого роду витратків за відповідний рік на кумулятивний індекс цін виробників промислової продукції, що через усунення впливу інфляційно-девальваційних коливань дало можливість показати реальні обсяги фінансування. Зокрема, витратки місцевих бюджетів на утилізацію відходів у порівнянних цінах на початок 2007 року у 2020 році порівняно з 2007 роком знизилася на 31,5 млн грн.

Поглиблення децентралізації влади та реформи місцевого самоврядування в останні роки не справило позитивного впливу на динаміку фінансування за рахунок коштів місцевих бюджетів утилізації відходів. Окрім того, в останні роки навіть спостерігається зменшення питомої ваги місцевих бюджетів у сумі витратків на дану складову поводження з відходами із Зведеного бюджету України.

Тобто ОТГ, отримавши більше фінансових ресурсів, прав та повноважень, не поспішають інвестувати проекти утилізації відходів як з метою зниження техногенного навантаження на території, так і з метою виробництва на основі переробки відходів біологічного палива як твердого, так і газоподібного. Це пов'язано з тим, що місцеве самоврядування дуже мляво реагує на ті виклики, які стоять перед територіальними утвореннями у зв'язку зі схваленням нових енергетичних індикаторів, що передбачають збільшення частки виробництва енергії з відновних джерел.

Враховуючи великі обсяги промислових і побутових відходів, що утворюються в різних регіонах України, є значні перспективи значно зменшити залежність окремих населених пунктів від постачання традиційних енергоносіїв

в разі налагодження утилізації відходів і виробництва на цій основі твердого та газоподібного палива. Для населених пунктів, які перебувають у лісозабезпечених регіонах, відкриваються значні перспективи у виробництві твердого біологічного палива на основі утилізації деревних відходів, зокрема лісосічних відходів та відходів деревообробки і лісопильництва.

Водночас використання цих відходів через фінансування проектів їх утилізації з місцевих бюджетів потребує укладання угод між органами місцевого самоврядування та підприємницькими структурами, що працюють у сфері деревообробки, а також з державними та комунальними лісогосподарськими підприємствами. Однак активність в цьому напрямі від органів місцевого самоврядування поки що не спостерігається. Тобто в частині формування сучасних системи поводження з відходами, зокрема утилізації відходів, сьогодні результативність децентралізаційних процесів є низькою.

Певною мірою низька активність ОТГ щодо реалізації проектів ресурсозбереження та енергоефективного природокористування пов'язана з тим, що держава не використовує для цього необхідних стимулів. Водночас процеси утилізації відходів на рівні ОТГ активізуються за умови, коли буде забезпечено збільшення обсягів фінансування за рахунок місцевих бюджетів. Тобто за цих умов нарощення величини фінансових ресурсів, необхідних для введення додаткових потужностей по утилізації відходів, – це основна складова формування економічного механізму природокористування на місцевому рівні в частині підвищення результативності реалізації проектів ресурсозбереження та енергоефективності.

Зростання обсягів фінансування за рахунок місцевих бюджетів може бути досягнутим за умови, коли більша частина рентної плати за спеціальне використання природних ресурсів та екологічного податку буде концентруватися у спеціальних фондах, створених у структурі бюджетів місцевого самоврядування. Надходження вказаних видів платежів до спеціальних фондів гарантуватиме їх цільове використання, а саме на потреби здійснення природоохоронної діяльності, зокрема через розбудову індустрії поводження з відходами, складовою частиною котрої виступає виробничо-технічна база утилізації відходів.

Фактично ефективність адміністрування рентної плати за спеціальне використання природних ресурсів та екологічного податку за забруднення навколишнього природного середовища прив'язується до величини фінансових можливостей місцевого самоврядування фінансувати природоохоронні проекти, а також проекти, пов'язані з ресурсозбереженням та енергоефективністю. За таких умов в органів місцевого самоврядування виникає зацікавленість в удосконаленні системи ідентифікації бази стягнення рентної плати за спеціальне використання природних ресурсів та екологічного податку, а також в удосконаленні системи їх адміністрування. Держава може підвищити зацікавленість органів місцевого самоврядування в реалізації проектів утилізації відходів, а отже, підвищенні ефективності реалізації проектів ресурсозбереження та енергоефективності через співучасть у фінансуванні.

Окрім того, на сьогодні саме відсутність узгодженості між економічним механізмом господарського освоєння природної сировини та економічним механізмом її використання в переробному сегменті національного господарства призвела до поширення проявів марнотратного використання природної субстанції матеріального виробництва, що знаходить свій прояв у надмірно високому рівні ресурсомісткості готової продукції та культивує екстенсивні процеси в природокористуванні.

Відсутність такої узгодженості, перш за все, пов'язана з неадекватністю ставок рентної плати за спеціальне використання природних ресурсів, що породжує синдром дешевизни природної сировини вже і у переробному сегменті продуктової вертикалі та не закладає дієвих стимулів стосовно впровадження ресурсозберігаючих технологій та забезпечення безвідходного виробництва [4, с. 168]. З огляду на поглиблення процесів фіскально-бюджетної децентралізації та збільшення тим самим фінансових можливостей ОТГ реалізовувати проекти утилізації відходів, створюються реальні можливості для активізації ресурсозбереження та енергоефективного природокористування, що призупинить процеси марнотратного використання природної сировини у відтворювальному процесі та усуне синдром безповоротного знищення відходів, матеріально-речова субстанція яких потенційно може бути використана для виробництва твердого та газоподібного палива.

Також перспективним напрямом формування економічного механізму ресурсозбереження та енергоефективного природокористування на рівні ОТГ за відповідних змін у бюджетному та податковому законодавстві стала б інституціоналізація додаткових фінансових регуляторів у формі бюджетних виплат за повторне використання

вживаної природної сировини, а також у формі компенсації банківським установам частини процентних ставок за надання кредитних ресурсів під реалізацію проектів рециклінгу матеріальних ресурсів і виробництва на цій основі твердого біологічного палива.

Таким чином вдасться закласти стимули для розвитку екологічного підприємництва, зорієнтованого на утилізацію промислових і побутових відходів, що потягне за собою максимально можливе залучення цих відходів у відтворювальний процес та поступово припинить практику утворення стихійних звалищ. Необхідною є також і інституціоналізація фіскальних інструментів стимулювання суб'єктів промислового виробництва до впровадження технологій, які забезпечують зменшення питомих витрат природної сировини на виробництво продукції, а також мінімізують втрати сировини у різних фазах продуктового ланцюга.

Органи місцевого самоврядування також мають ініціювати створення позабюджетних фондів фінансування проектів ресурсозбереження та утилізації вторинної природної сировини, зокрема за рахунок фінансових ресурсів акумульованих в результаті реалізації угод публічно-приватного партнерства із суб'єктами підприємницької діяльності, які працюють у природно-ресурсному секторі господарського комплексу регіону. Значний потенціал нарощення обсягів фінансування проектів ресурсозбереження та підвищення рівня енергоефективності міститься в реалізації проектів, які відповідають базовим положенням Цілей сталого розвитку, затверджених ООН, та Новій кліматичній угоді, що була укладена у листопаді 2021 року у м. Глазго (Велика Британія).

Зокрема, це стосується виробництва паливних пелет і брикетів на основі зв'язування відходів лісгосподарського та сільськогосподарського виробництва, що дасть можливість збільшити використання частки енергії з відновних джерел в енергетичному балансі регіону, а також зменшити обсяги спалювання ліквідної деревини в місцях здійснення рубок, що, своєю чергою, зменшить емісію вуглекислого газу. Це дуже важливий момент для сільських населених пунктів і сільських територій в цілому, які є ареалом концентрації лісоресурсних благ. Зокрема, це дасть можливість підвищити рівень комплексності використання лісоресурсного потенціалу й упередити надмірну заготовівлю деревини з метою виробництва паливних дров.

Максимізація виробництва паливних деревних продуктів на основі утилізації лісосічних відходів і відходів деревообробки та лісопиляння може суттєво зменшити потребу сільських населених пунктів у енергоносіях, вироблених на основі традиційної вуглеводневої сировини. Утилізація деревних відходів дасть змогу створити нові робочі місця, а також підвищити вагомість несільськогосподарських видів діяльності у соціально-економічному піднесенні села. Тобто інституціоналізація економічного механізму ресурсозбереження та енергоефективного природокористування на сільських територіях – це не лише екологізація виробничо-господарської діяльності та покращення доступності енергетичних ресурсів, але і важлива складова соціально-економічного піднесення сільських населених пунктів.

Висновки. Поглиблення децентралізації влади зумовило необхідність у розробленні сучасного економічного механізму природокористування на місцевому рівні. В умовах українських реалій такий механізм має охоплювати методи й інструменти, які забезпечуватимуть реалізацію проектів ресурсозбереження та енергоефективності, щоб ліквідувати комплекс екологічних проблем на місцевому рівні, а також зміцнити господарську й енергетичну самодостатність ОТГ.

Значною мірою вирішення перерахованих проблем стане можливим за умови розбудови сучасної індустрії поводження з відходами, зокрема налагодження утилізації відходів. Така утилізація дасть можливість зменшити непродуктивні втрати матеріально-речової субстанції промислових і побутових відходів і на порядок збільшити виробництво твердого та газоподібного палива, що дасть можливість вирішити енергетичну проблему окремих населених пунктів. У 2007–2021 роках в динаміці фінансування за рахунок місцевих бюджетів утилізації відходів не спостерігається висхідного тренду через низький рівень зацікавленості органів місцевого самоврядування в реалізації такого роду проектів.

За таких умов магістральним напрямом інституціоналізації економічного механізму ресурсозбереження та енергоефективного природокористування на рівні ОТГ має стати удосконалення ідентифікації реальної бази нарахування рентної плати за спеціальне використання природних ресурсів та екологічного податку, а також удосконалення їх адміністрування з подальшим спрямуванням значної частки у спеціальні фонди, створені у структурі бюджетів місцевого самоврядування. Це дасть можливість забезпечити цільову спрямованість екоресурсних платежів, зокрема в частині фінансування органами місцевого самоврядування проектів ресурсозбереження та енергоефективності.

ЛІТЕРАТУРА

1. Буркинський Б. В., Степанов В. Н., Харичков С. К. Экономико-экологические основы рационального природопользования и развития. Одесса : Феникс, 2005. 575 с.
2. Веклич О. О. Перші підсумки фінансово-бюджетної децентралізації екологічного оподаткування. *Економіка України*. 2016. № 3. С. 60–74.
3. Голян В. А., Андрощук І. І. Економічний механізм природокористування: рентна плата за користування надрами. *Бізнес Інформ*. 2017. № 8. С. 148–158.
4. Голян В. А., Андрощук І. І. Економічний механізм природокористування: рентна плата за спеціальне використання природних ресурсів. *Бізнес Інформ*. 2017. № 9. С. 166–174.
5. Дорогунцов С. І., Борщевський П. П., Данилишин Б. М. Удосконалення управління природокористуванням в АПК : монографія. Київ : Урожай, 1992. 128 с.
6. Ігнатенко О., Мороз В. Методологія фінансово-економічної оцінки муніципальних проектів використання біомаси за бюджетної підтримки. *Економіка природокористування і охорони довкілля*. 2017. С. 113–120.
7. Міщенко В. С. Економічний механізм природокористування в Україні. *Економіка України*. 2001. № 10. С. 32–37.
8. Пуцентейло П. Р., Свинтух М. Б. Еколого-економічні аспекти використання відходів деревини. *Інноваційна економіка*. 2013. № 2. С. 135–139. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/inek_2013_2_31

REFERENCES

- Burkinskiy, B. V., Stepanov, V. N., and Kharichkov, S. K. *Ekonomiko-ekologicheskiye osnovy ratsionalnogo prirodopolzovaniya i razvitiya* [Economic and Ecological Bases of Rational use of Natural Resources and Development]. Odesa: Feniks, 2005.
- Dorohuntsov, S. I., Borshchevskiy, P. P., and Danylyshyn, B. M. *Udoskonalennia upravlinnia pryrodokorystuvanniam v APK* [Improving Nature Management in the Agro-industrial Complex]. Kyiv: Urozhai, 1992.
- Holian, V. A., and Androshchuk, I. I. "Ekonomichniy mekhanizm pryrodokorystuvannia: rentna plata za korystuvannia nadramy" [The Economic Mechanism of Management of Natural Resources: Rents for the Use of Subsoil Assets]. *Biznes Inform*, no. 8 (2017): 148-158.
- Holian, V. A., and Androshchuk, I. I. "Ekonomichniy mekhanizm pryrodokorystuvannia: rentna plata za spetsialne vykorystannia pryrodnykh resursiv" [The Economic Mechanism of Natural Resources Management: Rents for Special Use of Natural Resources]. *Biznes Inform*, no. 9 (2017): 166-174.
- Ihnatenko, O., and Moroz, V. "Metodolohiia finansovo-ekonomichnoi otsinky munitsypalnykh proektiv vykorystannia biomasy za biudzhethnoi pidtrymky" [Methodology of Financial and Economic Evaluation of Municipal Biomass Projects with Budget Support]. *Ekonomika pryrodokorystuvannia i okhorony dovkillia* (2017): 113-120.
- Mishchenko, V. S. "Ekonomichniy mekhanizm pryrodokorystuvannia v Ukraini" [Economic Mechanism of Nature Management in Ukraine]. *Ekonomika Ukrainy*, no. 10 (2001): 32-37.
- Putsenteilo, P. R., and Svyntukh, M. B. "Ekoloho-ekonomichni aspekty vykorystannia vidkhodiv derevyny" [Ecological and Economic Aspects of Wood Waste Use]. *Innovatsiina ekonomika*. 2013. http://nbuv.gov.ua/UJRN/inek_2013_2_31
- Veklych, O. O. "Pershi pidsumky finansovo-biudzhethnoi de-tsentralizatsii ekolohichnoho opodatkuvaniia" [The First Results of Financial and Budgetary Decentralization of Environmental Taxation]. *Ekonomika Ukrainy*, no. 3 (2016): 60-74.

Стаття надійшла до редакції 26.10.2021 р.